

ANDRÄKNINGARNA I VÄSTMANLAND 1975/76

Sören Larsson

Det är tredje året i rad som andräkningarna i Västmanland haft en större omfattning, varför räkningsmaterialet här skall redovisas.

Liksom föregående säsong erhöles en del intressant och värdefullt material som belyser de västmanländska sjöarnas värde som rast- och provianteringslokaler för flyttande andfåglar.

Sämsamlagt räknades ca 22 600 andfåglar under säsongen, med det största antalet, närm 6 000 ex, vid aprilräkningen.

Andräkningsprogrammet har genomfört som månatliga inventeringar. Räkningsdagarna har varit 14/9, 12/10, 16/11, 13/12, 11/1, 15/2, 14/3, 10/4, och 16/5. Inifrån denna säsong var räkningen i maj ny, förhoppningen var att erhålla uppgifter om de nya flyttarnas rastning, och vissa häkningsaktuella artera bestånd. Det exceptionellt låga vattenståndet i sjöarna gjorde att växtligheten gånne fåglarna, och flera andräknare ansåg det meningslöst att inventera då inte en rättvis bild av antalet ånder kunde erhållas.

I motsats till föregående års räkningar förekommer en stor variation i antalet räknade lokaler mellan månaderna. Sämsamlagt har 66 lokaler inventerats vid något tillfälle, flera av dem vid ett eller två tillfällen. Tre lokaler har inventerats varje månad.

Portfarande saknas sannolikt goda andfågellokalerna i landskapet i räkningarna. I hela Mälarenregionen t.ex. räknades blott 2 lokaler tillfälligt under denna säsong.

Fördelningen av lokalerna har varit: Arboga kommun 2, Köping 4, Skinnkatteberg 1, Lindesberg 8, Ljusnarsberg 1, Sala 22, Surahammar 11, Hallstahammar 4, Västerås 3 och Pajerstas kommun 6 lokaler.

Resultatet från räkningarna i september, januari och mars har räknats till Leif Nilsson i Lund för att ingå i de internationella andräkningarna i Sverige.

Väder och isförhållanden.

Från mitten av september och genom hela oktober skedde ständiga växlingar mellan kallfrontpassager och sydvästvindperioder. Från början av november frös sjöarna till vartefter. Vintersäsongen blev kallare än normalt, och bara de starkt strömmande vattendragen var öppna. Av dessa räknades 10 st denna säsong, och gräsänd, knipa, smådopping, knölsvan och sångaren över vintrede.

Räkningarna från november till april hämnades av isförekomben. Vintern blev också extremt nederbördsfattig, ingen vårfloed förekomb, och det låga vattenståndet på de flesta lokalerna gjorde det svårt att räkna ändarna även i april.

Resultat.

Tabell 1 visar det totala antalet inräknade individer av de olika arterna. Gräsänd *Anas platyrhynchos*. Förekom vid varje räknings tillfälle under säsongen på de flesta lokaler. Inga större koncentrationer förekom under höstsäsongen. Under vintern noterades 365 ex. i Västerås hamn vid decemberräkningen. I Ekeby dammar, Sala låg över 100 ex. i december. Vid januariräkningen noterades det största antalet i Arboga stad, 150 ex. I ovan nämnda Ekeby dammar, Västanfors kyrka och vid Skanzsjön i Hallstahammar fanns också över 100 ex. Vid aprilräkningen fanns gräsänder på 23 lokaler med största antalet i Gorgen, Västerfärnebo, 350 ex.

Kricka *Anas crecca*. Vid aprilräkningen inräknades ett betydligt större antal än någon tidigare säsong. Huvuddelen låg i Fläcksjön och Gorgen, 280 resp 275 ex.

Stjärtand *Anas acuta*. Vid septemberräkningen fanns stjärtänder på 4 lokaler med största antalet vid Gussjön och Österhammarssjön vid Finnåker. Vid aprilräkningen noterades den på 7 lokaler.

Skedand *Anas clypeata*. Uppmärksammas bör den mycket dåliga förekomsten. Rapporterad endast från Fläcksjön och Sjömosjön vid Arboga under majräkningen. Sjöorre *Melanitta nigra*. Två flockar rapporterade. Novembersiffran från Oppåsen norr om Finnåker och majsiffran från Fläcksjön.

Storskrake *Mergus mergamus*. Rastar vanligen endast någon dag i stora antal i vissa av landskapets sjöar, varför det är turligt om maxsträcket infaller på en räkningsdag. Vid oktoberräkningen rastade största antalet i Virsbojsjön och i november räknades 1000 ex. i Oppåsen och 300 ex. i Västlandasjön väster om Kolsva och vid Backgården i Pajersta.

Salskrake *Mergus albellus*. Askövikens framstår som landskapets intressantaste lokal när det gäller salskrake. I oktober noterades 11 ex. och vid novemberräkningen 52 ex. Vid aprilräkningen fanns salskrake på 7 lokaler.

Skäggdopping *Podiceps cristatus*. Septembersiffran för skäggdopping är intressant, arten noterades på 23 lokaler med största antalen i Freden vid Strömsholm och Virsbojsjön, 53 resp. 50 ex.

Smådopping *Podiceps ruficollis*. Noterades vid Arboga stad, Västerås hamn och Ekeby dammar, Sala under vintern.

Knölsvan *Cygnus olor*. Liksom föregående säsong noterades knölsvan i goda antal som rastare under hösten. Gussjön är landskapets viktigaste rastlokal för knölsvan. Av totalantalet rastande svanar inräknades 55-60 % i Gussjön. Vid oktoberräkningen noterades 111 ex. i sjön.

Månad	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mars	Apr.	Maj
Antalet lokaler	50	47	36	19	19	19	24	27	12
Gräsand	1148	1245	657	689	593	441	666	1213	161
Kricka	379	102						801	72
Årta									4
Blåsand	365	145	5					502	9
Snatterand	3								
Stjärtand	29	6						25	2
Skedand									4
Bergand		5							
Vigå	70	216	51	1				190	46
brunnand	110	35	1					85	21
Knipa	136	250	238	4	6	35	35	637	149
Sjörorre			4						14
Småkrake								3	2
Storokrake	47	512	2050	1	3	27	200	34	
Sälkrake		16	56					24	
Skäggdopping	509	281	5					42	52
Svarthakedopping	3			1	1	2	2	1	11
Skåddopping									
Skågåås	27	1					1	159	
Spetsbergsgås								1	
Grågås								2	2
Snögås			2						
Kanadagås	181	375	373			7	106	13	
Knölsvan	142	167	150	3	11	4	7	108	77
Sångsvan	17	12	81	13	7	11	174	1303	3
Mindre sångsvan								1	
Storlom	21	4						11	13
Smålom	3								2
Rörhöna			2		1			1	1
Sothöna	1823	926	126		2	1	497	144	
Häger	10	4	1						
Svårta									4

Tabell 1. Antalet inräknade individer av olika arter säsongen 1975/76.

Knölsvan övervintrade vid Virsbo, Sundbo i Fagersta och Skanssjön.
 Vid aprilräkningen rastade knölsvan på 12 lokaler med största antalet, 47 ex. i Fläcksjön.
 Sångsvan *Cygnus cygnus*. Den art för vilken några västmanländska lokaler uppfyller kriterierna för internationellt värdefull rastlokal (Nilsson, 1976).

Septembersiffrorna härrör från västmanländska häckfåglar. Övervintring skedde vid sjönBjörken, Ställdalen.

Vid aprilräkningen noterades andräkningarnas hittills största antal rastande sångsvanar i landskapet. Största antalen låg i Gorgen 560 ex, Fläcksjön 210 ex, Gnien 185 ex. och Pinnåkersjön 172 ex.

Sothöna *Pulica atra*. Det kan vara vanskligt att värdesätta speciella lokaler då ännu många lokaler inte ingår i andräkningarna, men som rastlokal för sothöna är Gussjön landskapets mest värdefulla. Vid septemberräkningen rastade 1400 ex. och under oktoberräkningen 780 ex. i sjön.

Följande personer har deltagit i de västmanländska andräkningarna: Erik Andersson, Lars Axelsson, Per Carlsson, Robert Carlsson, Mikael Dahlbom, Hans Ek, Kjell Eklund, Bo Eriksson, Ulf Eriksson, Jan Hellström, Eero Kauramäki, K-G Källebrink, Sören Larsson, J-O Lundeqvist, K-G Lundeqvist, Raimo Laurila, Jan-Erik Malmstigen, Leo Mäkinen, Roger Norman, Thomas Skoglund och Tom Skvström.

Litteratur:

- Nilsson, Leif, (1976): Internationellt betydelsefulla rast- och övervintringslokaler för andrfåglar i södra Sverige. VF, 35:130-136.
- Larsson, Sören, (1975): Andräkningarna i Västmanland 1974/75. Meddl. från VOP 6:19-23.

Förf. adress: Håkantorsgatan 9, 724 76 Västerås.

- 0 -

Visste Du

- att över 25 bon av pilgrimsfalk i England och Skottland blev plundrade av äggsamlare och falkenerare i år.
- att Malta är det enda landet i Europa, där inga jaktrestriktioner finns för rovfåglar.
- att det i Nordamerika häckar omkring 5000 par fiskgjuse.
- att det i Polen häckar 500 - 520 par svart storck.
- att det 1883 häckade 20 par havsula på Grassholm i England. Beståndet hade 1948 ökat till 7 000 par och omfattar idag 20 500 par.
- att det under våren 1976 sågs över 25 000 sträckande stäppörnar vid Ellat i Israel.
- att en tigerfink i Australien har lagt det minsta ägg man känner till. Äggets mått: längd 10,0 mm, diameter 7,5 mm och vikt 0,019 gram.